

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

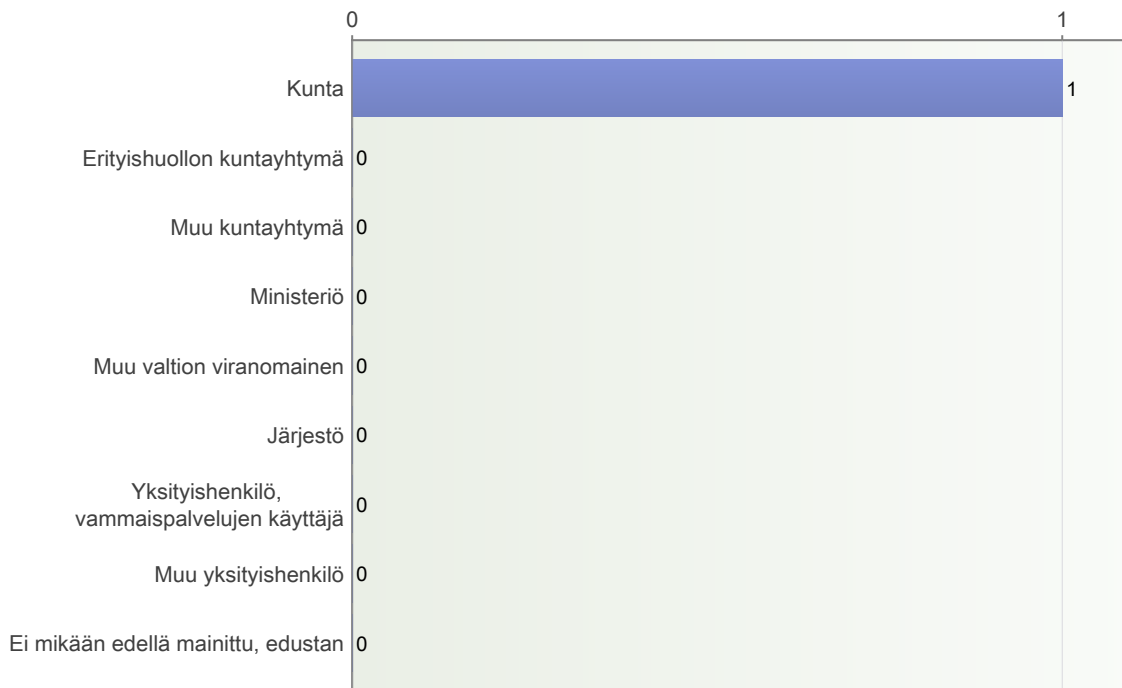
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Tuulikki	Forssen	tuulikki.forssen@hameenlinna.fi	Hämeenlinnan kaupunki	asiakasohjaus ja hankinnat

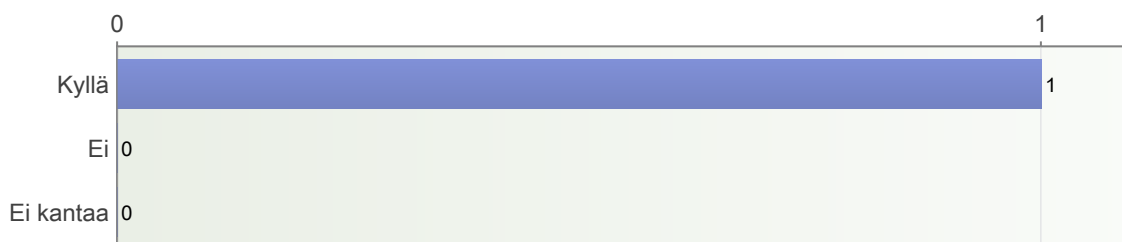
2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- 1 § 4 mom. yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 3 mainitaan viimeisessä kappaleessa erikseen vammaiset lapset ja nuoret, mikä on lähtökohtaisesti hyvä asia. Samassa kappaleessa mainitaan myös oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä asumiseen oman perheen kanssa tai muussa lapsen tai nuoren edun mukaisessa, turvallisessa kasvuympäristössä. Myöhemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 7 on määritelty sosiaalihuoltolain ja ehdotetun lain mukaisten palvelujen eroa. Edellä mainittua 1 § 4 mom. on perustelutekstin valossa mahdollista tulkita siten, että vammaisen lapsen ja nuorten turvallisen, tasapainoisen jne. kasvuympäristön turvaaminen tulee ensisijaisesti toteuttaa ehdotetun lain nojalla. Toisin sanoen vammaisten lasten ja nuorten osalta sovellettaisiin ensisijaisesti vammaispalvelulakia ja toissijaisesti lastensuojelulakia. Tämä ei kuitenkaan liene lainsäätäjän tarkoitus. Sijoittamisen syyn ja lapsen edun pitäisi olla ratkaiseva peruste sille kumpaa lakia kulloinkin sovelletaan.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

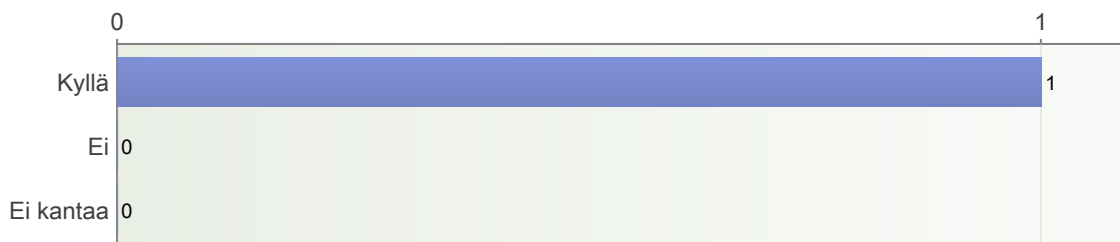
Onko rajausta selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajausta tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Erityislain soveltamisala ei ole selkeä. 2 § 3 mom. soveltamisalan rajausta on tarpeellinen mutta ei selkeä. Ehdotetun lain yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 3-8 on varsin monisanaisesti kuvattu 2 § 1 mom. määrittelyn taustaa. Lain soveltajan näkökulmasta määrittely on melko laava ja vaatii päätöksentekijältä erittäin hyvää ja laaja-alaista perehtymistä asiakkaan toimintakykyyn, palvelutarpeisiin sekä elämän tilanteeseen. Huomiota kiinnittää myös se, että perusteluissa tuodaan vahvasti esille vammaisen henkilön oikeus lomamatkaan tavanomaisena elämäntoimintona, jonka kustannukset tulisi ehdotetun lain mukaan korvata vammaiselle henkilölle. Lain perusteluteksteistä on mahdollista saada sellainen käsitys, että välttämättömien avustamism. kulujen lisäksi vammaiselle henkilölle tulisi kustantaa myös lomamatka. Toimeentulotukilaissa ei kuitenkaan liene vastaavia linjauksia suhteessa niihin henkilöihin, jotka tarvitsevat toimeentulotukea viimesijaisena taloudellisena tukena.

Ehdotetun lain 2 § 2 mom. todetaan ” Palvelujen tuottamisesta säädetään järjestämislaissa, laissa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (xx/xxxx, jäljempänä palveluntuottajalaki) sekä laissa asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa (xx/xxxx, jäljempänä valinnanvapauslaki).” Edelleen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan s. 9 ” Maaliskuussa 2017 eduskunnalle annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) mukaan maakuntalain 7 §:n ja järjestämislain 9 §:n mukaan maakunnan on omissa toiminnassa erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Toukokuussa 2017 annetussa hallituksen esityksessä laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta on säädetty niistä perustoimintaedellytyksistä, jotka palvelun tuottajan on täytettävä ennen kuin se voi se aloittaa toimintansa. Palvelun tuottaja ja palveluyksikkö pitää olla hyväksytty rekisteriin ennen toiminnan aloittamista. Toukokuussa 2017 annetussa hallituksen esityksessä valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa (HE 47/2017 vp) on säännökset niistä velvoitteista, joita maakunta voisi edellyttää valinnanvapauden piirissä olevilta palvelun tuottajilta.

Lakiehdotuksessa ja sen perusteluissa viitataan 2 § osalta siten palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyviin (maakunnan) velvoitteisiin. Ko. momentti tai sen yksityiskohtaiset perustelut eivät linjaa ehdotetun lain ja valinnanvapauslain (HE 47/2017) ja erityisesti sen henkilökohtaista budjettia koskevien säädösten välistä suhdetta.

Valinnanvapauslain 25 § mukaan maakunnalla on velvollisuus ottaa käyttöön henkilökohtainen budjetti niissä maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, jotka eivät kuulu valinnanvapauden piiriin, niiden henkilöiden palvelujen osalta, joilla on oikeus saada Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja mm. vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Edelleen 26 § 1 mom. mukaan henkilökohtaista budjettia voidaan käyttää niiden asiakkaiden

sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, joilla on jatkuvaa ja laaja-alaista avun tai tuen taikka hoidon ja huolenpidon tarvetta ja jotka pystyvät joko itse tai tuettuna suunnittelemaan ja hallinnoimaan omat palvelunsa. Toisessa momentissa määritellään, että henkilökohtaisen budjetin käyttöön ottaminen edellyttää asiakkaan palvelutarpeen arviointia ja ohjausta ja tukea palvelujen suunnittelussa ja mahdollisuutta tuettuun päätöksentekoon. Valinnanvapauslain yksityiskohtaisissa perusteluissa ei kuitenkaan ole lainkaan tarkennettu, mitä 26 § 2 mom. henkilökohtaisen budjetin edellytyksenä mainittu ”mahdollisuus tuettuun päätöksentekoon” tarkoittaa. Edellä mainittu yhdistettynä valinnanvapauslain 27 §:ään, jossa todetaan, että asiakkaalle on myönnettävä henkilökohtainen budjetti 26 §:ssä mainittujen edellytysten täytyessä johtaa tosiasiasa siihen, että kaikille maakunnan ehdotetun lain palveluihin oikeutetuille henkilöille tulee hakijan niin halutessa myöntää henkilökohtainen budjetti mikäli heidän läheisensä, henkilökohtainen avustaja tai esim. asumisyksikön työntekijä tukee heitä henkilökohtaisen budjetin suunnittelussa ja hallinnoinnissa.

Aikaisemmin mainitusta johtuen vaikuttaa siltä, että valinnanvapauslakia tulee soveltaa ensisijaisesti suhteessa ehdotettuun lakiin. Siten ehdotetun lain palvelujen toteuttamista koskevat pykäläluonnokset tulevat sovellettavaksi ainoastaan siinä tapauksessa, mikäli asiakas kieltäytyy ottamasta vastaan henkilökohtaista budjettia, jonka maakunnan liikelaitoksen on hänelle edellytysten täytyessä tarjottava. Ehdotetun lain osalta soveltamista koskevaa osuutta tulee tarkentaa. Lisäksi on huomioitava, että henkilökohtaisen budjetin käyttämisestä on maassamme vain vähän kokemuksia, laajamittaisesta käyttämisestä ei lainkaan. Ehdotetun lain mukaan palvelujen toteuttamista esimerkiksi 17 ja 18 §:n Liikkumisen tuen ja palvelujen osalta hyvin erilainen. Henkilökohtaisen budjetin valinnut asiakas saa itse valita, miten järjestää kuljetuspalvelunsa. Mikäli myönnetty sitoumus ei riitä tarpeen mukaisiin palveluihin, asiakas voi hakea korotusta myönnettyyn summaan. Sen sijaan asiakkaan, joka kieltäytyy vastaanottamasta henkilökohtaista budjettia liikkumisen tuen palveluihin, tulee lähtökohtaisesti käyttää yhdisteltyjä matkoja. Lisäksi herää kysymyksiä valinnanvapauslain tarkoittaman henkilökohtaisen budjetin, ehdotetussa laissa esitetyn lyhytaikaisen huolenpidon ja henkilökohtaisen avun toteuttamistapojen ja omaishoidon tuesta annetun laissa tarkoitetun omaishoitoon sisältyvien palvelujen (2.12.2005/935) välisestä suhteesta.

Ehdotetun lain 2 § 3 mom. soveltamisalan rajaus siten, että lakia ei sovelleta sellaiseen ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) tarkoittamaan iäkkääseen henkilöön, jonka avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa korkean iän myötä alkaneista, lisääntyneistä tai pahentuneista sairauksista tai vammoista taikka korkeaan ikään liittyvästä rappeutumisesta. Yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 9-10 todetaan, että soveltamisalan rajaus sidotaan henkilön toimintarajoitteen objektiiviseen syyhyn. Lähtökohtana on se, että ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä ja ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä on oikeus ehdotetun lain mukaisiin palveluihin. On erittäin hyvä, että ehdotettu soveltamisalan rajaus koskee kaikkia ehdotetun lain mukaisia palveluja. Toisaalta on kuitenkin huomautettava, että perustelutekstien pohjalta lain soveltajan kynnys käyttää korkeaa ikää perusteena hakemuksen hylkyperusteena, on asetettu erittäin korkealle.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

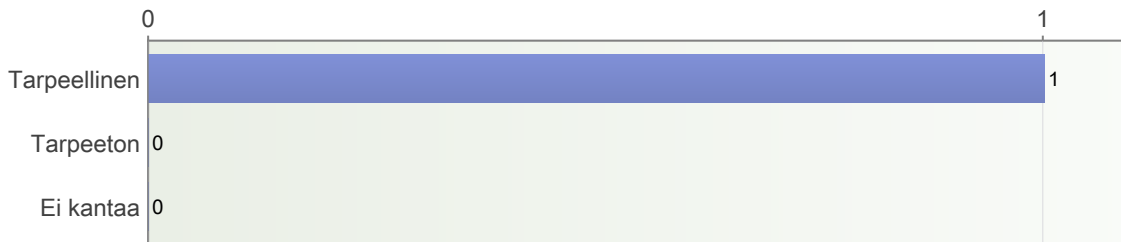
11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

-

Pykälän 3 mom. määrittelee vammaisen henkilön osallistumisen tukemista. Yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 13 edellytetään, että maakunta varmistaa vammaisen henkilön osallistumismahdollisuudet palvelujen toteuttamisen suunnitteluun ja toteutumisen seurantaan myös silloin, kun palvelun tuottaa muu toimija kuin maakunta itse.

Edellä mainittu kohta voi olla mahdollinen silloin, kun maakunta on hankkinut palvelua esim. kilpailuttamalla. Mikäli kyseessä on henkilökohtaisella budjetilla tuotettu palvelu, maakunnan on vaikeaa olla vastuussa vammaisen henkilön itse valitseman palvelun tuottajan osalta osallistumisen toteutumisesta.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

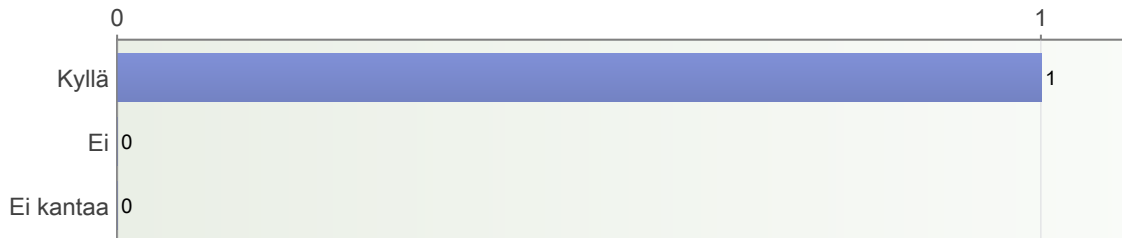
Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Yhteensä	4	0	0	4	1

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

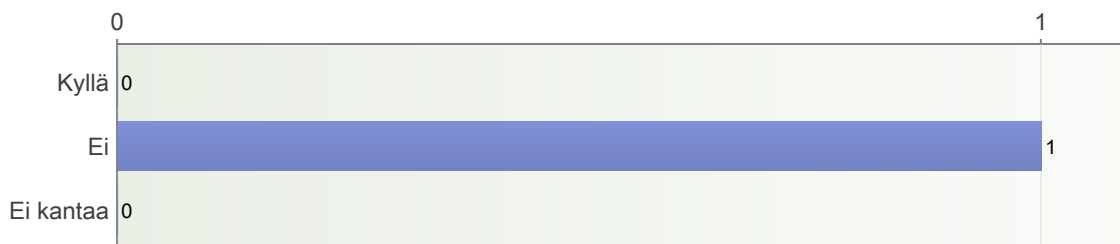
Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

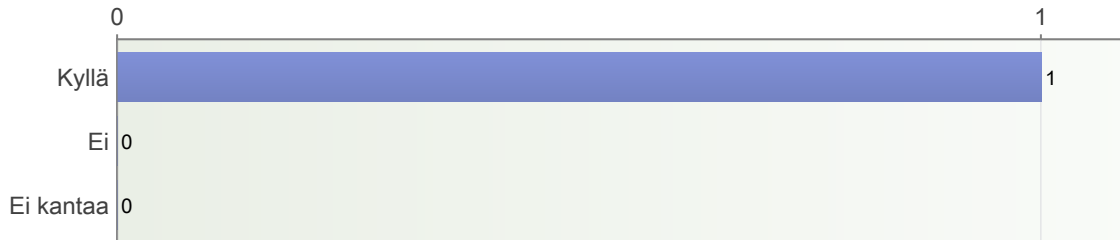

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

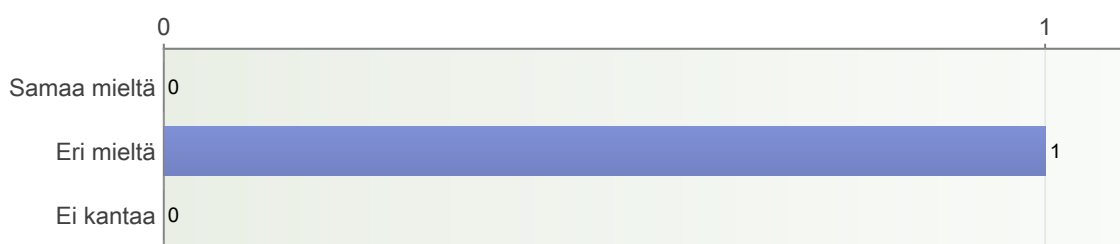
35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotetun lain 13 § 1 mom. mainitaan perheen kotiin tuotavat palvelut sekä muu lapsen ja perheen tuki. Tekstin muotoilusta jää epäselväksi, tarkoitetaanko tässä sosiaalihuoltolain mukaisia ja/tai lastensuojelulain mukaisia palveluja ja mitä niistä?
2 mom. määrittelee, että vammaisen lapsen asumispaikka voi olla muu kuin oma perheen kanssa vain siinä tapauksessa, mikäli kyse on lapsen edun mukaisesta ratkaisusta. Vammaisen lapsen edun määrittely tai siitä päättäminen tulee olla samanlainen ja samaan lastensuojelulakiin perustuva prosessi ja kuin ns. terveiden lasten osalta.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetyn lain 15 § yksityiskohtaiset perustelut s. 45 määrittelevät lyhytaikaisen huolenpidon kattamaan sekä säännöllisesti toistuvat ja ennakkoon tiedossa olevat että yksittäiset ja äkilliset tilanteet. Edelleen perusteluteksteissä todetaan, että lyhytaikaisen huolenpidon määrä ja toteutustapa vaihtelevat yksilöllisen tilanteen mukaan. Lain soveltajan näkökulmasta rajan veto ensisijaisesti SHL:n omaishoidontukea ja kotipalvelua koskeviin säädöksiin sekä palvelun määrän arviointi on haastavaa. Lisäksi perusteluteksti antaa vammaisille henkilöille ja heidän perheilleen oikeuden vaatia lyhytaikainen huolenpito toteutettavaksi kotona annettavana perhehoitona. Näistä linjauksista seuraa kunnille ja maakunnalle kustannusvaikutuksia.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos on tarpeellinen ja sitä on odotettu. Tulkinta- ja rajanveto-ongelmia on kuitenkin edelleen odotettavissa. Useiden eri lakien voimaantulo samanaikaisesti tulee myös aiheuttamaan ongelmia käytännön työssä sillä niiden perusteellinen haltuunotto vaatisi huomattavasti enemmän aikaa.